

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

Допущено до захисту
Завідувач кафедри д.е.н., проф.
Баранова В.Г. _____
« ____ » _____ 2018 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності **072 «Фінанси, банківська справа та страхування»**

за магістерською програмою професійного спрямування

«Корпоративні фінанси»

на тему: **«Система управління витратами підприємства: проблеми
та шляхи її вдосконалення»**

Виконавець:

студентка фінансово-економічного
факультету

Гачик Карина Іванівна

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., ст. викладач

Іоргачова Марія Іванівна

/підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ	6
1.1. Економічна сутність та види витрат.....	6
1.2. Формування і контроль витрат за місцями та центрами відповідальності.....	16
1.3. Складові системи управління витратами підприємницьких структур.....	21
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ОДЕСЬКИЙ ПОРТОВИЙ ВИРОБНИЧО-ПЕРЕВАЛОЧНИЙ КОМПЛЕКС»	32
2.1. Аналіз діяльності підприємства ТОВ «ОПВК».....	32
2.2. Аналіз структури і динаміки витрат ТОВ «ОПВК».....	40
2.3. Фактори, що впливають на рівень витрат.....	55
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «ОПВК»	62
3.1. Основні напрямки подолання проблем щодо управління витратами на ТОВ «ОПВК».....	62
3.2. Шляхи удосконалення системи управління витратами на ТОВ «ОПВК».....	66
ВИСНОВКИ	77
Список використаних джерел	80
Додатки	88

ВСТУП

Актуальність теми. Функціонування будь-якого підприємства передбачає управління витратами на виробництво та реалізацію продукції. По суті це означає управління усією діяльністю підприємства, оскільки воно охоплює усі процеси виробничої сфери. Обрана тема є досить актуальною, оскільки детальне вивчення стану витрат на підприємстві дозволить визначити чинники, що впливають на їх структуру та склад, виявити невикористані резерви та шляхи скорочення рівня витрат. Організація ефективного управління витратами з метою їх оптимізації, підвищення конкурентоспроможності продукції та в кінцевому рахунку отримання прибутку і забезпечення стійкого фінансового стану є пріоритетним напрямком в діяльності кожного підприємства.

Управління витратами - досить складний процес планування та контролю витрат, що використовується багатьма підприємствами як невід'ємна частина управління бізнесом і вважається одним з найбільш складних завдань у його керуванні. Впроваджуючи ефективну систему управління витратами, можна взяти під контроль загальне управління бюджетом компанії.

Сьогодні економічний стан компаній залежить від рівня впровадження науково-технічних інновацій та значення робітників і їх місця у виробничих процесах. Специфіка роботи будь-якої компанії потребує постійного порівняння рівня витрат і кінцевих результатів. Саме цим обумовлено те, що одним з ключових напрямків створення підприємства, що успішно розвивається і функціонує, є формування ефективної системи управління витратами (СУВ).

Специфіка управління витратами на підприємствах вже досить довго є областю дослідження вчених. Про інтерес, який проявляють до процесу управління витратами підприємств, свідчить наявність цілої низки публікацій, присвячених цій темі, як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. При цьому, незважаючи на досить велику кількість наукових розробок з даної теми, недостатньо вивченими залишаються теоретичні та практичні аспекти сучасних

концепцій управління витратами і результати їх впровадження в діяльність вітчизняних підприємств. Розглядом теоретичних та практичних питань, пов'язаних з управлінням витратами займалися такі вчені, як: Ф.Ф. Бутинець, М.Г. Грещак, М.Г. Чумаченко, А.І. Ясінська, Т.П. Остапчук, С.І. Якименко, Л.М. Янчева, Т.П. Карпова, І. Є. Давидович та ін..

Мета кваліфікаційної роботи - на основі узагальнення теоретичних поглядів, проаналізувати стан витрат на підприємстві і запропонувати шляхи вдосконалення системи управління витратами з метою ефективного і безперебійного здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- визначити економічну сутність та види витрат;
- дослідити процес формування і контролю витрат за місцями та центрами відповідальності;
- розглянути складові системи управління витратами підприємницьких структур;
- проаналізувати діяльність підприємства ТОВ «ОПВК» ;
- оцінити структуру і динаміку витрат на підприємстві;
- визначити фактори, що впливають на рівень витрат;
- запропонувати напрямки подолання проблем щодо управління витратами на ТОВ «ОПВК»;
- розробити рекомендації щодо удосконалення системи управління витрат на підприємстві.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних засад, методичних підходів та практичних аспектів щодо вдосконалення системи управління витратами підприємства.

Об'єктом дослідження є процес формування системи управління витратами на підприємстві.

Методи дослідження. Для написання кваліфікаційної роботи були використані різні методи економічних досліджень, серед яких загальнонаукові методи, що були використані при дослідженні теоретичних аспектів управління

витратами; статистичного аналізу та інформаційного моделювання були використані при побудові економіко-математичної моделі, метод економічного аналізу і синтезу використані при проведенні аналізу фінансового стану підприємства.

Інформаційна база дослідження. У якості інформаційної бази використано навчально-методичну літературу, вітчизняні та зарубіжні теоретичні дослідження, аналітичні матеріали, наукові публікації, методологічні розробки, законодавчі і нормативні акти України та фінансова звітність підприємства, що досліджується за період з 2013 по 2017 рр.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами дослідження опубліковано тези доповідей на тему «Система управління витратами як чинник підвищення прибутковості підприємств» у збірнику тез доповідей V Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю на тему: «Проблеми та розвиток економічних систем в умовах глобальної нестабільності». Результати дослідження, отримані під час написання роботи рекомендовано використовувати підприємству ТОВ «ОПВК» для удосконалення системи управління витратами на підприємстві.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження було визначено, що витрати - це спожиті ресурси або гроші, які потрібно заплатити за товари або послуги. В економічній практиці термін «витрати» нерідко застосовується для характеристики всіх витрат підприємства за певний період. Основні принципи управління витратами вироблені практикою і зводяться до наступного:

- системність підходу до управління витратами;
- єдність методів, що практикуються на різних рівнях управління витратами;
- управління витратами на всіх стадіях життєвого циклу продукту (від створення до утилізації);
- органічне поєднання зниження витрат з високою якістю продукції (робіт, послуг);
- недопущення зайвих витрат;
- широке впровадження ефективних методів зниження витрат;
- вдосконалення інформаційного забезпечення про рівень витрат;
- підвищення зацікавленості в виробничих підрозділах підприємства в зниженні витрат.

При цьому недостатня увага до однієї функції управління витратами може звести на нуль всю роботу. Методичне єдність управління витратами на різних стадіях передбачає єдині вимоги до інформаційного забезпечення, планування, обліку, аналізу витрат на підприємстві. Дотримання вищеназваних принципів управління витратами створює базу для економічної конкурентоспроможності підприємства і завоювання ним передових позицій на ринках. У роботі була розглянута діяльність і проведено аналіз динаміки, структури і системи управління витратами підприємства на прикладі одного з перевалочних терміналів в Одеському морському порту ТОВ «ОПВК» В цілому, за результатами проведеного аналізу діяльності і витрат підприємства можна зробити наступні висновки:

1) за період 2014-2016 рр. відбулося збільшення валюти балансу, а також показників виручки і чистого прибутку, проте у 2017 році дані показники погіршились.

2) більшу частину активів підприємства складають необоротні активи – 96,3%. Це пов'язано з великою кількістю виробничих фондів - залізничних цистерн, резервуарів, трубопроводів, ваг, автомобілів комерційного призначення.

3) у розглянутого підприємства низький рівень оборотного капіталу, високий рівень дебіторської і кредиторської заборгованості;

4) прибуток за результатами діяльності підприємства отриманий тільки в 2016 році. За результатами 2013-2015, 2017 рр. підприємство отримувало збиток;

5) спостерігалось зниження обсягів реалізації, та відповідно збитковість діяльності особливо у 2014 році, що було викликано в першу чергу економічною кризою в Україні та зменшенням обсягів реалізації на традиційних ринках збуту;

6) найбільшу питому вагу в структурі витрат займають амортизаційні відрахування, інші операційні витрати та витрати на оплату праці.

7) в структурі витрат на оплату праці найбільші питому вагу займають витрати на оплату праці адміністративного персоналу;

8) проаналізувавши такі показники як рентабельність витрат та витрато віддача спостерігається поступове збільшення витрато віддачі, тобто підприємство добре впоралось із задачею оптимізації витрат у 2015 і 2016рр., і тим самим забезпечило більше віддачі з одиниці вкладених на витрати коштів.

9) при побудові математичної моделі було спрогнозовано збільшення витрат у 2019 році до 23997 тис. грн..

В цілому, за результатами розгляду діяльності підприємства і аналізу його витрат можна сказати, що для підприємства ефективне управління витратами може бути пов'язано з застосуванням методів управління витратами – «кост-кілінгу» та АВС-аналізу та виділенням центрів відповідальності за функціонуючими підрозділами підприємства. Стратегічний управлінський

облік витрат являє собою один з прогресивних інформаційних джерел, який повинен забезпечити менеджмент компанії інструментарієм для прийняття управлінських рішень, координування господарських функцій з метою досягнення ефективних результатів. Пропонований до використання метод ABC передбачає виділення функцій, виконання яких пов'язане з виникненням витрат. Це є основною відмінністю методу від традиційних систем обліку, в яких накладні витрати розподіляються пропорційно однієї обраної бази (прямі трудовитрати, матеріальні витрати). Використання методу ABC в системі стратегічного управлінського обліку дозволить організувати ефективне управління витратами і забезпечить основу зростання прибутковості діяльності в рамках єдиної стратегії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аль-Газу А. Формування "центрів відповідальності" в управлінні витратами [Електронний ресурс] / А. Аль-Газу // Економічний простір. - 2018. - № 132. - С. 129-140. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2018_132_14
2. Артюх О. В. Внутрішній контроль обліку витрат: методичні аспекти [Текст] / О. В. Артюх, М. Ю. Криванич // Електронне наукове фахове видання «Економіка та суспільство». – 2018. – Вип. 16. – С. 914-920.
3. Балан А.А. Система управління витратами на промисловому підприємстві /А.А. Балан, А.В. Крисенко // Економіка: реалії часу. – 2014. – № 3(13). – С. 43–49 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://economics.opu.ua/files/archive /2014 /n3.html>.
4. Бенькович, А. Є. Оптимізація витрат діяльності на підприємстві / А. Є. Бенькович, І. М. Ломтева, М. П. Сначов // Проблеми економіки транспорту : зб. наук. пр. Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. — Дніпро, 2017. — Вип. 13. — С. 7—11. — doi: 10.15802/pte.v0i13.107586.
5. Бережнюк І. Г. Проблеми планування та аналізу витрат на промислових підприємствах [Електронний ресурс] / І. Г. Бережнюк, Л. П. Луцкова, І. В. Несторишен // Економіка і регіон. - 2015. - № 5. - С. 34-39. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2015_5_8
6. Бобиль, В. В. Дослідження закордонного досвіду з питань обліку витрат виробництва та калькулювання продукції / В. В. Бобиль, Г. С. П'ятигорець, Я. В. Зуєва // Проблеми економіки транспорту : зб. наук. пр. Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – Дніпро, 2017. – Вип. 14. – С. 76 –81. – doi: 10.15802/pte.v0i14.123864.
7. Борисюк І. О. Формування системи управління витратами підприємства / І. О. Борисюк, Я. В. Семеняка // Modern Economics. – 2017. - №6. С.15-23. – Режим доступу: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/6-2017/UKR/borysiuk.pdf>

8. Вареник В. М. Розробка системи контролю та аналізу операційних витрат на підприємстві / В. М. Вареник, С. В. Іщенко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – № 20. – С. 935-940.

9. Величко Л. А. Обґрунтування рішень щодо формування витрат підприємства [Електронний ресурс] / Л. А. Величко // Інвестиції: практика та досвід. - 2016. - № 3. - С. 13-17.

10. Віткін Л. М. Контролінг витрат та оцінювання результативності і ефективності інтегрованої системи управління [Електронний ресурс] / Л. М. Віткін, О. Р. Ролько // Системи обробки інформації. - 2016. - Вип. 1. - С. 164-168. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/soi_2016_1_37

11. Гайдаєнко О. М. Стратегічне управління витратами на прикладі підприємств олійно-жирової галузі / О. М. Гайдаєнко, А. В. Сербул // Облік, економіка, менеджмент: наукові нотатки: міжнародний збірник наукових праць / за ред. І. Б. Садовська. – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2017. – Вип. 1(9). – Ч. 1. – С. 93-99.

12. Германенко Л. М. Витрати як економічна категорія та об'єкт обліку [Електронний ресурс] / Л. М. Германенко // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації. - 2015. - № 2. - С. 26-33. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boaa_2015_2_7

13. Гетьман О.О. Економіка підприємства : навч. посібник / О. О. Гетьман, В. М. Шаповал. – [2-ге видання]. – К: Центр учбової літератури, 2010. – 488 с. – ISBN 978-611-01-0005-2.

14. Голов С.Ф. Фінансовий та управлінський облік / С.Ф. Голов, В.І. Єфіменко. – К. : Автоінтерсервіс, 1996. – 544 с

15. Грещак М. Г. Управління витратами : навч. посіб. / М. Г. Грещак, В. М. Гордієнко, О. С. Коцюба та ін. ; за заг. ред. М. Г. Грещака. – К. : КНЕУ, 2008. – 264 с.

16. Давидович І. Є. Управління витратами : навч. посіб. / І. Є. Давидович. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 320 с.

17. Данилко В.К. Управління витратами : навч. посібник / В. К. Данилко, О. М. Кушніренко, К. С. Марченко. – К. : Каравела, 2012. – 216 с.

18. Довжик О.О. Управління витратами як чинник підвищення прибутковості і рентабельності сільськогосподарських підприємств / О.О. Довжик, С.А. Гаркуша // Економічний аналіз. - 2016. – Том 23. – № 2. – С. 37-44.
19. Дорош Н.І. Внутрішній аудит на виробництво / Н.І. Дорош, Г.В. Лясківська // Молодий вчений. - 2018. - №3. С.346-350. - Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/3/77.pdf>
20. Дуброва Н. П., Глущенко Т. В., Уманська А. С. Організація системи управління витратами на підприємстві // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". — 2018. — №3.
21. Жук О. І. Управління витратами як складова управління підприємством / О. І. Жук // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. - 2016. - Вип. 12(1). - С. 82-86.
22. Замула О. В. Оптимізація витрат в управлінні інформаційними витратами переробного підприємства [Електронний ресурс] / О. В. Замула // Бізнес Інформ. - 2015. - № 1. - С. 336-341. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_1_56
23. Іванова О. А. Економіка сучасного підприємства : навч. посіб. / О. А. Іванова, Є. Ф. Пеліхов, О. М. Сумець ; Нар. укр. акад., [каф. економіки підприємства]. – 2-е вид., випр. – Харків : Вид-во НУА, 2017. – 312 с.
24. Іванюта П.В. Управління ресурсами і витратами: навч. посібник / П. В. Іванюта, О. П. Лугівська; за ред. С. М. Іванюти. – 2-ге вид. – К. : ЦУЛ, 2011. – 320 с.
25. Кадацька А.М. Облік витрат: теоретичний та практичний аспект / А.М. Кадацька // Електронний фаховий науково-практичний журнал з економічних наук «Інфраструктура ринку». – 2017. № 4. – С. 138–141
26. Ковтун С. Управління затратами / С. Ковтун, Н. Ткачук, С. Савлук. – Х.: Фактор, 2007. – С. 272.
27. Колесник В. М. Про підходи до класифікації витрат промислового підприємства / В. М. Колесник // Наукові праці МАУП. - 2014. - Вип. 2. - С. 146-150. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npmaup_2014_2_27

28. Кондрич В. І. Витрати виробництва: поняття та обліково-економічна сутність / В. І. Кондрич // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Сер. : Економічні науки. - 2013. - № 1. - С. 102-107. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhdtu_econ_2013_1_22

29. Костецька Н.І. Особливості механізму стратегічного управління витратами підприємства / Костецька Н.І. // Інноваційна економіка. – 2017. – № 5-6(69). – С. 91-96.

30. Костишин, Н. С. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ЗА МЕТОДОМ НЕПОВНИХ ВИТРАТ / Н. С. Костишин // Управлінський облік на підприємствах АПК: стан, перспективи та пріоритети розвитку : зб. наук праць. - К. : КНЕУ, 2016. - С.51-55

31. Крушельницька О.В. Управління витратами : навч. посібник / О. В. Крушельницька // М-во освіти і науки України, Житомир. держ. технол. унт. Житомир : ЖДТУ. - 2010. - 196 с.

32. Кузьмін О.Є. Управління витратами на підприємствах : навч. посібник / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник, У. І. Когут. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 244 с.

33. Кулемзіна О. В. Шляхи управління та оптимізації витрат. [Електронний ресурс] /О. В. Кулемзіна // Економікс. – 2011. – Режим доступу до ресурсу http://www.rusnauka.com/28_PRNT_2011/Economics/6_93860.doc.htm

34. Лойко В. В. Система управління витратами промислового підприємства / В. В. Лойко, Б. О. Журавський // International scientific journal. - 2016. - № 1(2). - С. 59-62. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2016_1%282%29__19

35. Макалюк І. В. Необхідність і сутність управління трансакційними витратами на підприємствах / І. В. Макалюк // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. - 2012. - № 748. - С. 73-77. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2012_748_13

36. Міценко Н. Г. Управління витратами в системі управління вартістю підприємства / Н. Г. Міценко, І. П. Міщук, В. А. Боднарюк. // Ефективна економіка. - 2016. - № 11..

37. Нестерова С. В. Обґрунтування доцільності калькулювання витрат на підприємстві [Електронний ресурс] / С. В. Нестерова, А. Г. Лизанець // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Сер. : Економіка. - 2017. - Вип. 2. - С. 148-152. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmdue_2017_2_24

38. Омельниченко О. С. Напрями оптимізації витрат в системі управління [Електронний ресурс] / О. С. Омельченко // Економіка і держава. – 2016. – № 6. – Режим доступу : [economy.nauka.com. ua/op=1&z=4901](http://economy.nauka.com.ua/op=1&z=4901).

39. Пилипенко, А. А. Формування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємств та їх об'єднань [Текст]: монографія / А. А. Пилипенко, І. П. Дзьобко, О. В. Писарчук; за заг. ред. А. А. Пилипенка. — Х.: ХНЕУ, 2011. — 344 с.

40. Піскунова Н.В. Аналіз витрат виробництва як важлива ланка ефективного управління промислового підприємства / Н.В. Піскунова, М.Г. Федорець, К.С. Піскунова // Економічний аналіз. – 2013 рік. - Том 13. – С. 357-364.

41. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» Наказ № 318 від 31.12.99 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.

42. Присяжнюк Л.Г. Оптимізація витрат підприємств машинобудівної галузі / Л.Г. Присяжнюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/108762>.

43. Радіонова Н. Й. Вплив механізму виробничого левериджу на управління витратами промислового підприємства [Електронний ресурс] / Н. Й. Радіонова // Вісник соціально-економічних досліджень. - 2018. - № 1. - С. 119-124. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsed_2018_1_14

44. Рета М.В. Управління витратами зовнішньоекономічної діяльності підприємств: стратегічний аспект // Глобальні та національні проблеми

економіки. – 2017. - №16. – С. 909-913. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/180.pdf>

45. Рокожиця А. Ю. Контроль операційних витрат у системі бюджетування / А. Ю. Рокожиця, В. В. Івата // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – № 20. – С. 1036-1039

46. Рудніченко Є. М. Перспективи використання нетрадиційних методів управління витратами на вітчизняних промислових підприємствах [Електронний ресурс] / Є. М. Рудніченко, С. Й. Ядуха, І. В. Лісовський // Економіка і регіон. - 2015. - № 5. - С. 40-46. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2015_5_9

47. Свистун Л.А. Удосконалення системи управління витратами підприємства в умовах нестабільної економіки / Л.А. Свистун, Р.М. Левкова // Економіка і регіон : наук. вісн. ПолтНТУ. – Полтава : ПолтНТУ, 2017. – № 4 (65). – С. 57-62.

48. Семчук І. В. Шляхи підвищення ефективності управління витратами на підприємстві / І. В. Семчук, В.Г. Мазур // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2018. - №22. – С. 544-548. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/22-2018/104.pdf>

49. Слободян, Н. Г. Ціноутворення та управління витратами на підприємствах харчової промисловості [Текст] / Наталія Геннадіївна Слободян, Олена Віталіївна Саухіна // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярощук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2018. – Том 28. – № 2. – С. 176-181. – ISSN 1993-0259.

50. Сулоева С.Б., Гульцева О.Б. Система управління затратами: концептуальные положения // Организатор производства. 2017. Т.25. №3. С. 47— 58.

51. Третяк Н. М. Управління витратами підприємства з використанням системи «Ощадливого виробництва» [Електронний ресурс] / Н. М. Третяк //

Фінансовий простір. - 2018. - № 1(29). - С. 137-142. - Режим доступу : https://fp.cibs.ubs.edu.ua/files/1801/18tnms_v.pdf

52. Турило А. М., Кравчук Ю. Б., Турило А. А. Управління витратами підприємства: Навч. посібник. — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 120 с.

53. Фандель Г. Теорія виробництва і витрат / Гюнтер Фандель; пер. з нім. під кер. і наук. ред. М.Г. Грещака. – К.: Таксон, 2000. – 520 с.

54. Хомяк Т. Р. Аналіз витрат у контексті формування стратегії підприємства [Електронний ресурс] / Т. Р. Хомяк // Європейські перспективи. - 2015. - Вип. 5. - С. 20-25. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2015_5_5

55. Христенко Л. М. Значення небезпек, загроз і ризиків у формуванні витрат на забезпечення економічної безпеки підприємства / Л. М. Христенко // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. - 2016. - № 6. - С. 175-181. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSUNU_2016_63

56. Чернобай Л.І. Діагностика процесу управління витратами на засадах функціонального підходу: теоретичні аспекти та практичне застосування / Т.М.Мудра, Л.І.Чернобай, Н.Л.Калиновська // Науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету «Наука й економіка», 2011. - № 3 (23). - С.87-91.

57. Чичуліна К.В. Сучасні методи управління витратами підприємства / К.В. Чичуліна, І.В. Король // Perspective directions of scientific researches: Collection of scientific articles / Scientific journal «ECONOMICS AND FINANCE». – Agenda Publishing House, United Kingdom, 2016. – P. 154 - 158. – Режим доступу: http://conf.at.ua/30.09.2016_UK.pdf

58. Чумак Л. Ф. Сучасні шляхи вдосконалення системи управління витратами з метою підвищення конкурентоспроможності підприємства / Л. Ф. Чумак, М. О. Литвиненко // Бізнес Інформ. - 2017. - № 3. - С. 213-218. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2017_3_35

59. Шевчук О. А. Особливості автоматизації обліку доходів і витрат на промислових підприємствах [Електронний ресурс] / О. А. Шевчук // БізнесІнформ. – 2018. – № 11. – С.124-127.

60. Язлюк Б. О. Організація обліку витрат операційної діяльності в умовах комплексної автоматизації [Текст] / Б. О. Язлюк, В. В. Волошина // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2017. - Вип. 15. – С. 118-121.

61. Ясінська А. І. Формування механізму управління трансакційними витратами підприємства / А. І. Ясінська // Науковий вісник НЛТУ України. - 2013. - Вип. 23.3. - С. 319-324. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnltu_2013_23.3_58

62. Фінансова звітність ТОВ «Одеський Портовий Виробничоперевалочний Комплекс». - Режим доступу: <http://oprk.com.ua/>

63. Фінансова звітність ДП «Адміністрація Морських Портів України» - Режим доступу: <http://uspa.gov.ua/ods/>